MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL
AVGUST 8-SON, II-QISM

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ФИЛИАЛ В г. ТАШКЕНТЕ

TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI

TOSHKENT TO'QIMACHILIK VA YENGIL SANOAT UNIVERSITETI

Elektron nashr, 2026-yil, avgust.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor
Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOATLASHUVNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 9
Erkayev Akrom Normuxammadovich
ALIGNING NATIONAL AND INTERNATIONAL UNIVERSITY RANKING INDICATORS: A CROSSWALK METHODOLOGY 16
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi
O‘ZBEKISTONDA ENERGETIKA TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 28
Bobobekov Ergash Abdumalikovich
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUVNI SHAKLLANTIRISH METODOLOGIYASINI RIVOJLANTIRISH 34
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o‘g‘li
SANOAT KORXONASINING ATROF-MUHIT VA AHOLI SOG'LIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH 40
Imomnazarov Farrux Saibjabbor o‘g‘li
O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA BANK XIZMATLARI RIVOJLANISHINING ZAMONAVIY HOLATI VA TAHLILI 44
Abdiraxmonov Farxod Arabboyevich
MACHINE LEARNING-ASSISTED PREDICTION OF FIRE-RETARDANT AND PRESERVATIVE PERFORMANCE OF CHEMICALLY MODIFIED WOOD: AN ECO-FRIENDLY APPROACH 52
Usmanova Maftunakhon Abror qizi
TEMIR YO‘L AVTOMATIKA VA TELEMEXANIKA MAYDON QURILMALARINI MASOFAVIY NAZORAT QILISH ISHONCHLILIGINI UYALI ALOQA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA OSHIRISH 60
Botirov Abdulaziz Temir o‘g‘li
QO‘SHILGAN QIYMAT SOLIG‘IDA NOL STAVKANI QO‘LLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 66
A.A. Bobomurodov
KERAMIKA ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MEHNAT SHAROITLARINI SANITAR-GIGIYENIK VA INTEGRAL BAHOLASH («OZIQ-OVQAT STANDART KARTON» MCHJ TARKIBIDAGI «TOSHKENT KAFEL» KORXONASI MISOLIDA) 71
S. Sulaymanov, N.A. Erdonova
PYTHON-BASED NUMERICAL ANALYSIS OF THE LOGISTIC POPULATION GROWTH MODEL 76
Berdiyorov Shohjahon, Khayitova Fayoza
O‘ZBEKISTONDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOT HAJMIGA SOLIQ OMILINING TA’SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL 85
Fayziyeva Nargiza Rabimovna
ISHLAB CHIQARISH KICHIK BIZNESINI HUDUDIY JOYLASHTIRISH OMILLARI VA IXTISOSLASHUV YO‘NALISHLARINI BAHOLASH 93
Salimov Burxoniddin
OLIY TA’LIM TASHKILOTLARIDA AKADEMIK FAOLIYATNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI 98
Ixtiyorov Bekzod Zulfiqor o‘g‘li
CHUQUR O‘RGANISH ARXITEKTURALARI ASOSIDA O‘ZBEK TILIDAGI SOXTA XABARLARNI ANIQLASH ALGORITMINI ISHLAB CHIQISH 105
Uzoqov Lochinbek Mamurjon o‘g‘li
XIZMAT KO‘RSATISH TARMOQLARIDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH 111
Almanov Ilhom Sultonovich

TIBBIY XIZMAT KO‘RSATUVCHI KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 118
O‘roqov Firdavs Ortiqniyoz o‘g‘li
TIBBIY XIZMAT KO‘RSATUVCHI KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 118
O‘roqov Firdavs Ortiqniyoz o‘g‘li
EKSPORTGA YO‘NALTIRILGAN ISHLAB CHIQARISHNI MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI 125
Iskandarova Dilorom Xayrullayevna
KORXONALARDA BULUTLI HISOBLASH TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING GLOBAL VA MILLIY AMALIYOTI TAHLILI 130
Jumaev Sohib Baxodirovich
YOSHLARNING RAQAMLI SAVODXONLIGINI IQTISODIY FAROVONLIKKA KONVERSIYA QILISHNING STRATEGIK BOSHQARUV MEXANIZMI 136
Palvonova Sevara Baxromovna
QISHLOQ XO‘JALIGI VAZIRLIGI TIZIMIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI 141
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi
ЗЕЛЁНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ..... 148
Мўминжонов Анварбек Сайфитдин угли
NOQISHLOQ XO‘JALIGINING TOMORQA XO‘JALIGI FAOLIYATIGA TA’SIRINI BAHOLASHDA ILMIY-USLUBIY YONDASHUVLAR 156
Nurullayev Ulug‘bek
TURIZM SOHASINI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING ROLI 161
Karimova Dilafruz Sadirdin qizi
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KREATIV XIZMATLAR BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI 166
Xamroyeva Sitora Otabekovna
ОЦЕНКА ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКОЙ СТАНЦИИ, ИНТЕГРИРОВАННОЙ С МАГИСТРАЛЬНЫМИ ВОДОКАНАЛАМИ. 172
Юлдошев Исроил, Ботиров Бозорбек, Жураев Обид, Курбанов Юнус, Хамдамова Ирода, Атоева Мохинур
SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDA KLINIK VA BOSHQARUV QARORLARINI QO‘LLAB-QUVVATLOVCHI RAQAMLI PLATFORMALARNI RIVOJLANTIRISH 185
Turayeva Nafisa Odiljonovna
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY XATO VA NOMUVOFIQLIKLARNING TARKIBIY KO‘RINISHLARI HAMDA ULARNI ANIQLASH AMALIYOTI TAHLILI 190
Mulayev Farxod Alisherovich
SANOATDA PORSHENLI KOMPRESSORLARNING TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA’MINLASHDA ASOSIY MUAMMOLAR TAHLILI 195
Abdixakimova Malika Amir qizi
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH: RAQAMLI KOMPETENSIYALAR VA TA’LIM TRANSFORMATSIYASI 207
Nazarov Baxrom Mustafayevich
O‘ZBEKISTONDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 213
Qahramonova Maftuna Davronovna

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA SUN’IY INTELLEKT ASOSIDA MIJOZLARGA XIZMAT KO‘RSATISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH 220
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna
KO‘P FAKTORLI AUTENTIFIKATSIYA VA KRIPTOGRAFIK HIMOYA MEXANIZMLARI ASOSIDA AXBOROT TIZIMLARI XAVFSIZLIGINI OSHIRISH 227
Babakulov Bekzod Mamatkulov
AHOLIGA ALOQA VA AXBOROTLASHTIRISH XIZMAT KO‘RSATISH TARMOG’INI TIZIMLI RIVOJLANTIRISHNING EMPIRIK TADQIQOTI 234
Nasrullayev Feruz
SOLIQDAN BO‘YIN TOVLASH HOLATLARINI KAMAYTIRISHDA SOLIQ TO‘LOVCHILARNING SOLIQ XAVFINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH 238
Ismailov Bobir Salomovich
ОБОСНОВАНИЕ ПАРАМЕТРОВ И РЕЖИМОВ РАБОТЫ ГИБРИДНОЙ СОЛНЕЧНО-КОТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ТЕПЛОСНАБЖЕНИЯ В КЛИМАТИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ.. 245
Файзиев Зафар, Юзбаева Шохида
O‘ZBEKISTONDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNI RIVOJLANTIRISH: INSTITUTSIONAL ASOSLAR, INVESTITSIYAVIY IMKONIYATLAR VA IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIK 250
Sh. Qurbonova
XULQ-ATVORGA ASOSLANGAN SUG‘URTA KONSEPSIYASI ORQALI SUG‘URTA TARIFLARINI PERSONALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 260
Xakimzoda Maftuna Yusuf qizi
MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TURIZMNING O‘RNI VA AHAMIYATI 265
N.K. Muxitdinova, Raxmatova Sevinch
YUQORI TEXNOLOGIYALI SANOAT TARMOQLARIDA QO‘SHILGAN QIYMATNI OSHIRISH MASALALARI: O‘ZBEKISTON VA JANUBIY KOREYA TAJRIBASI MISOLIDA 269
Ashirmetova Ozoda Farxod qizi
KINEMATIC SIMULATION OF SPINDLE AND PRESSING-SECTOR MOTION IN AN ELLIPTICAL-DRUM VERTICAL-SPINDLE COTTON PICKER 277
Rajapbayev Umidjon Alisher o‘g‘li
O‘ZBEKISTONDA INNOVATSION MAHSULOTLARGA ICHKI TALABNI SHAKLLANTIRISH VA ILMIY ISHLANMALARNI TIJORATLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 283
Azizova Maliha Farrux qizi
AGLOMERATSIYALAR VA YIRIK SHAHARLAR ATROFIDAGI HUDUDLARNI KOMPLEKS RIVOJLANTIRISHNING SHAHARSOZLIK MODELI 290
Azamiddin Quldashev
ZAMONAVIY SHAHARLAR EKOLOGIK INFRATUZILMASINING XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 295
Jo‘rayev Muxriddin, Olimova Mohinur, Tugalov Bobur
BYUDJET YO‘QOTISHLARINING JARAYONLI LOKALIZATSIYASI: DAVLAT XARIDLARI TRANSAKSION SIKLINING XARITASI (PROCESS MAPPING) 301
Jasur Nurmatov
QUYOSH ENERGIYASI ASOSIDAGI ISSIQXONA MIKROIQLIMINI TA’MINLASH QURILMASINING PARAMETRLARI VA ISH REJIMLARINI OPTIMALLASHTIRISH 307
Qulboyev Zohid Xo‘jamuradovich
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SANOATLASHUV DARAJASINING ZAMONAVIY HOLATI VA TARKIBIY O‘ZGARISHLARI 312
Erkayev Akrom Normuxammadovich
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA HUDUDIY INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIKNI OSHIRISH VA INVESTITSIYALARNI JALB QILISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 317
Muxamadjanov Shaxriyor Solijon o‘g‘li

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОЕКТНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ И ЛИЗИНГА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 324
Исомов Б.С.
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ВЕРИФИКАЦИЯ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ИСПАРИТЕЛЬНОГО ОХЛАЖДЕНИЯ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКОГО МОДУЛЯ В УСЛОВИЯХ ЖАРКОГО КЛИМАТА 330
Ботиров Бозорбек, Тураев Фарходжон
KAM RESURSLI TILLARDAGI ILMIY JURNALLAR UCHUN METAMA'LUMOTLARNI AVTOMATIK EKSTRAKSIYA QILISH VOSITASI 336
Rashid Turgunbaev
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПИЛЬНОГО ОЧИСТИТЕЛЯ ВОЛОКНА 342
Дадажанов Арафатали Комилжанович
INVESTMENTS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT 348
Yorqin Khudoyiberdiev
INVESTMENTS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT 352
Yorqin Khudoyiberdiev
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EMPIRIK TAHLIL QILISH 360
Ergashev Azizxon Avazxon o'g'li
ELEKTRON BANK XIZMATLARINI AUDIT QILISHNING ZAMONAVIY USULLARI 365
To'rayeva Farida Rustam qizi
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA KAPITAL BOZORI VOSITALARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH 369
Qurbonov Javlonbek, Farxodova Aziza
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ТАМОЖЕННОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 374
Сейдеметова Эльмира Оралбай кизи
TIJORAT BANKLARI KAPITALLASHUVI VA DAROMADLARINING PROGNOZI 378
Tursunov Mustafo Mirzayevich
XIZMATLAR SOHASI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA AHOLI FAROVONLIGINI TA'MINLASHNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI 385
Raximov Zafar Komilovich
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI DINAMIKASINI STATISTIK TAHLIL QILISH 392
Akbarova Barno Shuxratovna
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI 398
Bazarov Diyor Gafurovich
UZUN QOZIQLI BARABAN QOZIQLARI ILIB OLGAN PAXTA BO'LAKLARINING OG'ISH YOYINI ANIQLASH 406
R.K. Djamalov, Karimov Maxmud Raxmatovich
TIJORAT BANKLARI OMONATLARINING MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI 411
Shodiyev Odiljon Salim o'g'li
ORGANIK MEVA-SABZAVOTLARNI SOTISHDA MARKETING-REKLAMA MA'LUMOTLARI ALMASHISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSION XIZMAT TURLARI 416
Shavqidinova Dilnavoz, Abror Mamasadikov
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA AKTIVLAR HISOBI VA ULARNI MOLIYAVIY HISOBDA AKS ETTIRISH AMALIYOTI 421
Saidova Kamolat Farhodovna

NODAVLAT OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA AKTIVLAR HISOBI VA ULARNI MOLIYAVIY HISOBDA AKS ETTIRISH AMALIYOTI

Saidova Kamolat Farhodovna
Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi
E-mail: kamolat.1984@gmail.com
ORCID: 0009-0004-9191-3901

Annotatsiya. *Maqolada nodavlat oliy ta’lim muassasalarida aktivlar hisobi va ularni moliyaviy hisobda aks ettirish amaliyoti tahlil qilingan. Aktivlarning faqat texnik turi bo’yicha hisobga olinishi natijasida ularning ta’lim jarayonidagi roli va moliyalashtirish manbai bilan bog’liqligi yo’qolishi asoslangan. Tadqiqotda uzoq muddatli aktivlarni texnik turi bilan bir qatorda ta’lim, ilmiy-tadqiqot, ma’muriy va yordamchi faoliyatdagi funksional vazifasi bo’yicha hisobga olish, ularni moliyalashtirish manbalari bilan bog’lashga xizmat qiluvchi “aktiv pasporti” va kapital loyiha kartochkasi asosida hisobga olish tartibi takomillashtirilgan.*

Kalit so’zlar: *aktivlar hisobi, aktiv pasporti, kapital loyiha kartochkasi, funksional tasniflash, moliyalashtirish manbai, amortizatsiya, IAS 16, nodavlat oliy ta’lim muassasasi.*

Аннотация. *В статье проанализирована практика учёта активов и их отражения в финансовой отчётности негосударственных высших образовательных учреждений. Обосновано, что учёт активов исключительно по техническому виду приводит к утрате информации об их роли в образовательном процессе и о связи с источником финансирования. Усовершенствован порядок учёта на основе «паспорта актива» и карточки капитального проекта, обеспечивающий учёт долгосрочных активов наряду с техническим видом также по функциональному назначению в образовательной, научно-исследовательской, административной и вспомогательной деятельности и их увязку с источниками финансирования.*

Ключевые слова: *учёт активов, паспорт актива, карточка капитального проекта, функциональная классификация, источник финансирования, амортизация, IAS 16, негосударственное высшее образовательное учреждение.*

Abstract. *The article analyses the practice of accounting for assets and their presentation in the financial statements of private higher education institutions. It substantiates that accounting for assets solely by technical type results in the loss of information about their role in the educational process and their link with the funding source. The accounting procedure is improved on the basis of an “asset passport” and a capital project card, providing for long-term assets to be accounted for by functional purpose in educational, research, administrative and supporting activity alongside their technical type, and for their linkage with funding sources.*

Keywords: *asset accounting, asset passport, capital project card, functional classification, funding source, depreciation, IAS 16, private higher education institution.*

KIRISH

Nodavlat oliy ta’lim muassasasining aktivlari uning ta’lim sifatini ta’minlovchi asosiy resurs hisoblanadi. Litsenziyalash va akkreditatsiya talablari o’quv binolari, laboratoriya jihozlari, axborot texnologiyalari va kutubxona fondiga nisbatan aniq mezonlar belgilaydi. Shu ma’noda aktivlar bu yerda shunchaki mulk emas, balki ta’lim jarayonining sharti hisoblanadi.

Amaldagi hisob amaliyoti esa bu bog’liqlikni aks ettirmaydi. Aktivlar faqat texnik turi bo’yicha — binolar, mashina va uskunalar, transport vositalari, nomoddiy aktivlar sifatida guruhlanadi. Natijada hisobotdan quyidagi savollarga javob topib bo’lmaydi: aktivlarning qancha qismi bevosita o’quv jarayonida ishlatiladi; ilmiy-tadqiqot faoliyatiga qancha resurs ajratilgan; ma’muriy maqsadlardagi aktivlarning ulushi qanday; muayyan aktiv qaysi manba hisobiga olingan va uning maqsadli foydalanilishi qanday nazorat qilinadi.

Bu savollarning amaliy ahamiyati yuqori. Maqsadli homiylik mablag’i hisobiga olingan laboratoriya jihozining ma’muriy bo’linmaga o’tkazilishi maqsadli foydalanish shartining buzilishini anglatadi, ammo an’anaviy hisobda bu holat qayd etilmaydi.

Tadqiqotning maqsadi — nodavlat oliy ta’lim muassasalarida aktivlar hisobini funksional tasniflash va

moliyalashtirish manbai bilan bog’lash asosida takomillashtirishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aktivlarni tan olish va baholashning metodologik asosi IAS 16 “Asosiy vositalar” standarti bilan belgilanadi. Standart aktivni dastlabki qiymatda tan olishni, foydali xizmat muddatini va amortizatsiya usulini aktivdan kutilayotgan iqtisodiy naf iste’mol qilinish tarzi asosida belgilashni talab qiladi. Bu talab tadqiqot uchun kalit ahamiyatga ega: bir xil texnik xususiyatga ega jihoz o’quv laboratoriyasida va ma’muriy bo’linmada turlicha intensivlikda ishlatiladi, demak ularning foydali xizmat muddati ham turlicha bo’lishi mumkin. IAS 16 shuningdek aktivlar guruhlari bo’yicha kirim, chiqim va amortizatsiya harakatining oshkor qilinishini talab qiladi.

Nomoddiy aktivlar — dasturiy ta’minot, litsenziyalar, elektron kutubxona resurslari — IAS 38 bilan tartibga solinadi. Ijaraga olingan binolar IFRS 16 talablariga muvofiq foydalanish huquqi aktivi sifatida tan olinadi, bu ta’lim muassasalari uchun ayniqsa dolzarb, chunki ko’plab nodavlat muassasalar o’quv binolarini ijaraga oladi. Aktivlarning qadrsizlanishi IAS 36 bilan, aktivga bog’liq grantlar esa IAS 20 bilan tartibga solinadi: standart grantni tegishli aktivning foydali xizmat muddati davomida tizimli ravishda daromadda tan olishni nazarda tutadi, bu esa aktiv va manbaning o’zaro bog’lanishini talab qiladi.

Xalqaro sohaviy amaliyotda aktivlarni funksional guruhlash keng qo’llaniladi. FASB ASC 958 notijorat tashkilotlaridan xarajatlarni funksional tasnif (dastur xizmatlari, boshqaruv va umumiy, mablag’ jalb qilish) bo’yicha taqdim etishni talab qiladi. NACUBO metodikasi oliy ta’lim muassasalarida resurslarni ta’lim, ilmiy va yordamchi faoliyat bo’yicha ajratish yondashuvini beradi. IPSAS davlat sektori muassasalari uchun shunga o’xshash mantiqni belgilaydi.

Milliy darajada “Buxgalteriya hisobi to’g’risida”gi Qonun (O’RQ-404-son) va “Ta’lim to’g’risida”gi Qonun (O’RQ-637-son) amal qiladi; aktivlarni funksional tasniflash talabi belgilanmagan.

Tadqiqot metodologiyasi

Metodologik jihatdan tadqiqotda hujjatli tahlil, qiyosiy tahlil, tasniflash usuli va hujjat modellashtirish qo’llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aktivlarni ikki o’lchovli tasniflash

Tadqiqotda aktivlarni bir vaqtning o’zida ikki o’lchovda — texnik turi va funksional vazifasi bo’yicha hisobga olish taklif etiladi. Funksional o’lchov to’rt guruhni qamrab oladi (1-jadval).

1-jadval.

Aktivlarning funksional tasnifi va hisob oqibatlari

Funksional guruh	Tipik aktivlar	Hisob uchun ahamiyati
Ta’lim faoliyati	O’quv xonalari, laboratoriya jihozlari, kutubxona fondi, o’quv dasturlari	Bir talabaga to’g’ri keladigan aktiv ta’minoti; akkreditatsiya mezonlariga muvofiqlik
Ilmiy-tadqiqot faoliyati	Tadqiqot uskunalari, ilmiy ma’lumotlar bazalari	Grant shartlarining bajarilishini nazorat qilish
Ma’muriy faoliyat	Ofis binolari, ma’muriy jihozlar, boshqaruv dasturlari	Ma’muriy xarajatlar ulushini baholash
Yordamchi faoliyat	Yotoqxona, oshxona, transport, sport inshootlari	Yordamchi xizmatlar tannarxini aniqlash

Manba: muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

“Aktiv pasporti” asosida hisobga olish tartibi

Ikki o’lchovli tasniflashni amalda ta’minlash uchun har bir uzoq muddatli aktivga “aktiv pasporti” ochiladi. Hisobga olish tartibi besh bosqichdan iborat (1-rasm).

1-rasm. “Aktiv pasporti” va kapital loyiha kartochkasi asosida hisobga olish

Manba: muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Aktiv pasportining tarkibiy rekvizitlari: inventar raqami va analitik kod; texnik turi va texnik xususiyatlari; funksional guruhi; joylashuvi va mas’ul bo’linma; moliyalashtirish manbai va uning shartlari; dastlabki qiymati, foydali xizmat muddati va amortizatsiya usuli; maqsadli foydalanish cheklovlari; funksional guruh yoki joylashuv o’zgarishlari tarixi.

Oxirgi ikki rekvizit metodik jihatdan eng muhimi hisoblanadi. Maqsadli foydalanish cheklovi grant yoki homiylik shartnomasidan kelib chiqadi va aktivning boshqa maqsadda ishlatilishini cheklaydi; o’zgarishlar tarixi esa bunday holatlar yuzaga kelganda ularni qayd etadi va nazorat imkonini beradi.

Kapital loyiha kartochkasi

Yangi bino qurilishi, laboratoriya tashkil etish yoki axborot tizimini joriy etish kabi yirik qo’yilmalar alohida obyekt sifatida kuzatiladi. Kapital loyiha kartochkasida loyiha identifikatori, smeta qiymati, moliyalashtirish manbalari va ularning ulushi, bajarilish bosqichlari, sarflangan mablag’ va foydalanishga topshirilgan qism qayd etiladi. Kartochka loyiha yakunlangach tugatilmaydi, balki undan yuzaga kelgan aktivlar pasportlariga bog’lanadi — shu tariqa manbadan aktivgacha bo’lgan zanjir uzilmaydi.

Moliyalashtirish manbai bilan bog’lash

Aktiv va manbaning bog’lanishi uch amaliy natija beradi. Birinchidan, aktivga bog’liq grantni IAS 20 talabiga muvofiq aktivning foydali xizmat muddati davomida tizimli tan olish imkoniyati yuzaga keladi. Ikkinchidan, maqsadli mablag’larning maqsadli ishlatilishi bo’yicha muassis va homiy oldidagi hisobdorlik ta’minlanadi. Uchinchidan, hisobotda aktivlar tarkibini moliyalashtirish manbalari kesimida oshkor qilish imkoni paydo bo’ladi.

Olingan natijalar aktivlar hisobidagi asosiy kamchilik axborotning yetishmasligi emas, uning tizimlashtirilmaganligi ekanini ko’rsatadi. Aktivning funksional vazifasi va moliyalashtirish manbai haqidagi ma’lumot muassasada mavjud — u shartnomalarda, buyruqlarda va topshirish dalolatnomalarida saqlanadi, ammo hisob tizimiga kirmaydi va shu sababli hisobotga chiqmaydi.

Taklif etilayotgan yondashuvning qo’shimcha samarasi amortizatsiya siyosatida namoyon bo’ladi. Funksional guruh aktivdan naf iste’mol qilinish tarzini aks ettirgani sababli, IAS 16 talabiga muvofiq foydali xizmat muddatini funksional guruh bo’yicha differensiallash metodologik jihatdan asoslangan bo’ladi.

Yondashuvning cheklovlarini ham e’tirof etish lozim. Birinchidan, pasportlarni yuritish qo’shimcha mehnat talab qiladi, ayniqsa mavjud aktivlar bo’yicha dastlabki to’ldirish bosqichida. Ikkinchidan, ayrim aktivlar bir vaqtning o’zida bir necha funksiyada ishlatiladi (masalan, konferensiya zali) — bunday hollarda asosiy foydalanish yo’nalishi bo’yicha tasniflash va izohda qo’shimcha foydalanishni ko’rsatish tavsiya etiladi.

Tadqiqotning cheklovi shundaki, tartib metodik hujjat darajasida ishlab chiqilgan; uning mehnat sig’imi va samarasini baholash amaliy aprobatsiyani talab qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot quyidagi xulosaga olib keladi: nodavlat oliy ta’lim muassasalarida uzoq muddatli aktivlar texnik turi bilan bir qatorda funksional vazifasi bo’yicha hisobga olinishi va moliyalashtirish manbai bilan bog’lanishi lozim. “Aktiv pasporti” va kapital loyiha kartochkasi bu bog’lanishni ta’minlovchi hisob vositalari hisoblanadi.

Amaliy tavsiyalar: (1) aktivlarning funksional tasnifini hisob siyosatida belgilash; (2) barcha uzoq muddatli aktivlar bo’yicha pasport yuritishni joriy etish; (3) foydali xizmat muddatini funksional guruh bo’yicha differensiallash; (4) yirik qo’yilmalarni kapital loyiha kartochkasida kuzatish va yakunda aktiv pasportlariga bog’lash; (5) maqsadli mablag’ hisobiga olingan aktivlar bo’yicha foydalanish cheklovlarini pasportda qayd etib, ularning bajarilishini davriy tekshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. IAS 16 “Property, Plant and Equipment”. — London: IFRS Foundation.
2. IAS 38 “Intangible Assets”; IAS 36 “Impairment of Assets”. — London: IFRS Foundation.
3. IFRS 16 “Leases”; IAS 20 “Accounting for Government Grants”. — London: IFRS Foundation.
4. IASB. Conceptual Framework for Financial Reporting. — London: IFRS Foundation, 2018.
5. FASB. ASC 958 “Not-for-Profit Entities”. — Norwalk: FASB.
6. NACUBO. Costing methodology for higher education. — Washington: NACUBO.
7. IPSASB. International Public Sector Accounting Standards. — New York: IFAC.
8. O’zbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi to’g’risida”gi Qonuni (2016-yil 13-aprel, O’RQ-404-son). ***https://lex.uz/docs/-2931253?otherlang=1***
9. O’zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risida”gi Qonuni (2020-yil 23-sentabr, O’RQ-637-son) ***https://lex.uz/docs/-5013007***

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07 https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal t.me/yait_2100